

Paydaş Görüşmeleri:

Temiz üretim konusunun birçok farklı alanı ve aktörü bir araya getirmesi noktasında ilgili paydaşlarla ve uzmanlarla ilerleyen dönemlerde yapılacak çalışmalar ve işbirliklerine yönelik olarak görüş alışverişinde bulunulması, ortak proje geliştirilmesi ve tecrübe paylaşımı amacıyla çok sayıda paydaş görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen belli başlı kurumlar arasında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı – Sanayi Genel Müdürlüğü, Kalkınma Bakanlığı, İzmir Kalkınma Ajansı, Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı (UNIDO), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Hacettepe Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), OSTİM Organize Sanayi Bölgesi, Bölgesel Çevre Merkezi (REC) yer almaktadır.

Bu çerçevede temiz üretim/eko-verimlilik alanında Türkiye'deki mevcut durumun tespiti ve yürütülecek analiz çalışmalarında yararlanılmak üzere, 350 kadar büyük ölçekli işletmeye; işletmelerinde uygulanan temiz üretim/eko-verimlilik uygulamaları ile çevresel performansı ölçmek ve izlemek için kullanılan göstergelerinin tespitine ilişkin veri toplamayı amaçlayan bir anket uygulanmış ve sonuçları değerlendirilmiştir.

İnsan Kaynağı Kapasitesinin Geliştirilmesi:

Konuyla ilgili uzmanlar tarafından VGM insan kaynağı kapasitesinin temiz üretim konusunda geliştirilmesi amacıyla diğer ülkelerdeki temiz üretim merkezleri ve konuyla ilgili faaliyet gösteren yurtiçi/yurt dışı kurumlarla iletişime geçilmiş ve aşağıda yer alan faaliyetler düzenlenmiştir:

- 9-10 Mayıs 2012 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi tarafından VGM personeline yönelik, temiz üretim konusunda bir hizmet içi eğitim programı gerçekleştirilmiştir. Eğitimin ilk gününde dünyada çevre ile ilgili yaşanan gelişmeler ve temiz üretim kavramının genel çerçevesi çizilmiş, ikinci gününde ise yaşam döngüsü analizi, eko-tasarım, enerji verimliliği, yasal ve finansal araçlar gibi daha teknik konu başlıklarına yer verilmiştir.
- 25-29 Haziran 2012 tarihleri arasında temiz üretim danışmanlığı alanında dünyada önde gelen kuruluşlardan biri olan Hollanda'nın "IVAM-Research and Consultancy on Sustainability" kuruluşundan "Temiz Üretim Temel Eğitimi ve Danışmanlığı" konusunda 25 kişinin katıldığı bir eğitim gerçekleştirilmiştir. Eğitim kapsamında temiz üretim yaklaşımına ilişkin teorik bilgilerin yanı sıra çeşitli sektörlerdeki temiz üretim olanakları paylaşılmış ve sınıf içi uygulama çalışmaları yapılmıştır.
- Temiz üretim çalışma grubunda yer alan uzmanların bu alanla ilgili olan çeşitli dış eğitimlere katılması sağlanmıştır (REC - Çevre Alanında Kapasite Geliştirilmesi Projesi kapsamındaki Endüstriyel Kirlilik Kontrolü Semineri ve Yeşil Satın Alım Semineri, vb.)
- Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından, kamu kurum ve kuruluşlarının kurumsal kapasite ve insan kaynaklarının geliştirilmesi çalışmalarına yönelik kısa dönemli teknik destek ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla desteklenen faaliyetleri kapsayan "AB Entegrasyon Sürecinin Desteklenmesi Faaliyetleri (Support Activities to Strengthen the European Integration Process – SEI)" kapsamında; VGM tarafından "AB İşletme ve Sanayi Politikası ile Çevre Müktesebatı Alanında Verimlilik Genel Müdürlüğü'nün Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi" başlıklı ve eğitim yoluyla insan kaynaklarının

geliştirilmesinin amaçlandığı bir proje önerisi hazırlanarak SEI kaynağına başvurulmuştur. Proje kapsamında, 2013 yılının ilk aylarında eğitim alınması planlanan alanlardan birisi de “Eko-verimlilik/temiz üretim alanında teknik kapasitenin geliştirilmesi”dir.

- VGM'nin yararlanıcısı olduğu ve “verimlilik stratejisinin oluşturulması” ile “Eko-verimlilik/Temiz Üretim Merkezinin kurulması” konusunda tecrübe ve deneyim aktarımını amaçlayan Güney Kore Bilgi Değişimi Programı kapsamındaki “Policy Planning for Productivity and Sustainable Industrial Development” projesinin ilk ayağı olarak 16 Temmuz 2012 tarihinde Ankara’da, 17 Temmuz 2012 tarihinde ise İstanbul’da ilgili paydaşların katılımıyla toplantılar düzenlenmiştir. Bu toplantılar kapsamında Ulusal Eko-Verimlilik Programının tasarımı ve Eko-Verimlilik/Temiz Üretim Merkezi’nin kurulması konusunda VGM ve diğer ulusal paydaşlar tarafından yürütülmekte olan çalışmalar, mevcut yasal çerçeve ve ihtiyaçlar üzerine görüş alışverişinin gerçekleştirildiği toplantılar düzenlenmiştir. 15 Ekim-19 Ekim 2012 tarihleri arasında Projenin ara rapor toplantısı Kore’de gerçekleştirilmiştir. Projenin Türkiye’de Temiz Üretim Merkezi kurulmasına ilişkin bileşeni kapsamında Kore Temiz Üretim Merkezine bir çalışma ziyareti yapılmıştır. Kore Endüstriyel Teknoloji Enstitüsü’ne (KITECH) bağlı olarak faaliyet gösteren Kore Ulusal Temiz Üretim Merkezi (KNPC) tarafından merkezin kuruluş aşamaları, faaliyet alanları ve geliştirilen endekslere ilişkin bilgi edinilmiştir. Proje ile Türkiye’de konuyla ilgili mevcut durumunun ortaya konması, mevzuat, insan kaynağı veya teknik anlamda gerekli olan ihtiyaçların belirlenmesi ve Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından hayata geçirilecek “Ulusal Verimlilik Stratejisi” ve kurulması planlanan “Eko-Verimlilik/Temiz Üretim Merkezi” konularında Güney Kore deneyimleri ışığında bir yol haritası çizilmesi öngörülmektedir.
- UNIDO ve UNEP himayesinde kurulmuş olan ve üyeleri arasında işbirliği ile politika, teknoloji ve yöntem transferini güçlendirmeyi amaçlayan RECPnet (Global Network for Resource Efficient and Cleaner Production) adlı temiz üretim ağına gözlemci üye statüsünde katılım sağlamak üzere başvuru yapılmıştır.
- Japon Ekonomi, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı nezdinde kurulan ve mali açıdan Bakanlık tarafından desteklenen AOTS (The Association for Overseas Technical Scholarship - Denizaşırı Ülkeler Teknik Burs Birliği) adlı kuruluş tarafından düzenlenen eğitimler ve katılım koşulları incelenmiştir. AOTS tarafından düzenlenen “Malzeme Akışı Maliyet Muhasebesi” adlı eğitim programına 14-20 Mart 2012 tarihlerinde VGM’den beş uzman katılmış olup, bir temiz üretim tekniği olarak da ele alınabilecek bu konuda bilgi sahibi olunmuştur.
- Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) bünyesinde 06-07 Kasım ve 08-09 Kasım 2012 tarihleri arasında Fransa’da düzenlenen “Yaşam Döngüsü Analizi(LCA)” temalı konferans ile “Yaşam Döngüsü Yönetimi (LCM Academy)” konulu çalışmaya katılım sağlanmıştır.
- Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Birimi tarafından 12-16 Kasım 2012 tarihleri arasında Fransa’da düzenlenen olan Karbon ve Su Çevresel Ayakizi konulu eğitimcilerin eğitimi çalışmasına katılım sağlanmıştır.
- Temiz üretim ile ilgili konularda yürütülen ve yürütülmesi planlanan etkinliklerde Bakanlığımızı temsilen yer almak ve ilgili taraflarla iş birliği ağları oluşturmak amacıyla yürütülen çalışmalar kapsamında; Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile TÜBİTAK-MAM işbirliğinde yürütülen "Ülkemiz Kıyı ve Geçiş Sularında Tehlikeli Maddelerin Tespiti ve Ekolojik Kıyı Dinamiği Projesi”ne VGM paydaş olarak dahil olmuş ve 6 Kasım 2012 tarihinde gerçekleştirilen proje toplantısına katılım sağlanmıştır.

Kurumsal insan kaynağı kapasitesinin geliştirilmesi yanında konunun bilinirliğinin artırılması ve bilinçlendirme amacıyla da çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir:

- VGM ile OSTİM Organize Sanayi Bölgesi Çevre Birimi ve Yenilenebilir Enerji ve Çevre Teknolojileri Kümelenmesi'nin işbirliği ile 16 Nisan 2012 tarihinde OSTİM Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü Eğitim Salonunda “Temiz Üretim/Eko-verimlilik” konulu bir panel düzenlenmiştir. Sanayide temiz üretim uygulamalarına ilişkin OSTİM OSB’de yer alan işletmelerin bilinç düzeyini artırmak amacıyla düzenlenen panele yaklaşık 60 kadar işletme sahibi katılmıştır.
- Bakanlığımız süreli yayın organı olan Anahtar Dergisi'nin Nisan 2012 sayısının teması da “temiz üretim” olarak belirlenmiştir. Ayrıca konunun duyurulması ve temiz üretim konusunda farkındalık oluşturulması amacıyla söz konusu tarihten itibaren Anahtar dergisinin her sayısında yer verilmek üzere temiz üretim sayfası oluşturulmuş olup, içerik geliştirme çalışmaları devam etmektedir. Bununla birlikte, VGM internet sitesinde de konuya ilişkin çeşitli haber ve duyurulara yer verilmektedir.
- Temiz üretim bilincinin artırılmasına yönelik etkinlikler düzenlenmesi çalışmalarına temel oluşturmak üzere bir eğitim/bilinçlendirme paketinin oluşturulmasına yönelik hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

Temiz Üretim Merkezi Kurulmasına Yönelik Altyapı ve Mevzuat Çalışmaları:

VGM bünyesinde temiz üretime ilişkin olarak KHK ile tanımlanan görevleri yerine getirmek üzere yeni bir yol haritası belirlenmiş ve temiz üretim/eko-verimlilik alanında doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili olan tüm ulusal mevzuatın incelenmesi çalışması yürütülmüştür. Bu kapsamda:

- Temiz üretim/eko-verimlilik ile ilişkili olan ulusal strateji belgeleri, kalkınma planları gibi dokümanlar ile ilgili tüm çevre mevzuatı, enerji verimliliği mevzuatı gibi ilgili mevzuat metinleri incelenerek bir envanter oluşturulmuştur.
- VGM'nin KHK ile tanımlanan görevleri arasında yer alan “İşletmelerin temiz üretim program ve projeleri hazırlamasına ve uygulamasına yönelik faaliyetlerde bulunmak” faaliyeti kapsamında VGM tarafından hazırlanması ve yürütülmesi planlanan “Ulusal Eko-Verimlilik Programı” hazırlanması ve yürütülmesi amacıyla Program Uygulama ve Destekler Daire Başkanlığı tarafından bir çalışma grubu oluşturulmuş ve kapasite geliştirme, literatür araştırması, benzer faaliyetler yürüten paydaşlarla görüşmeler yapılması çalışmalarına başlanmıştır.
- Türkiye’de temiz üretim alanındaki mevcut kapasitenin ortaya konması ve farkındalık durumunun analizini yapmak üzere “Türkiye’de Temiz Üretim Alanında Yürütülen Çalışmalar” hakkında bir mevcut durum analizi raporu hazırlanmıştır. Söz konusu rapor; temiz üretim/eko-verimlilik alanında mevzuat ve strateji belgelerinin neler içerdiğini, kurum ve kuruluşların faaliyetlerini, sağladıkları finansal destekleri, Türkiye’de temiz üretim ve ilgili alanlarda gerçekleştirilen tez çalışmalarını ve VGM tarafından gerçekleştirilen paydaş görüşmelerini kapsamaktadır. Rapor bunun yanı sıra, temiz üretim konusundaki farkındalık düzeyinin, mevzuatın, proje ve teşviklerin, insan kaynağının ve kurumlar arası işbirliği ile koordinasyonun yetersiz olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık rapor, kaynakların verimli kullanılması ve çevreyle uyumlu üretim prensipleri doğrultusunda, sanayide temiz üretim/eko-verimlilik programlarının uygulanmasını sağlayacak bir Eko-verimlilik/Temiz Üretim Merkezinin kurulması ile verimlilik ve temiz üretim ile ilgili bilimsel kapasitenin

güçlendirilmesi ve ilgili alanlarda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarla ilişkilerin güçlendirilmesi önerilerini sunmaktadır.

- Temiz üretim/eko-verimlilik alanında Türkiye'deki mevcut duruma ve ülkemizin bu alandaki önceliklerine ilişkin görüş ve değerlendirmeleri derlemek üzere bir "Temiz Üretim/Eko-verimlilik Paydaş Anketi" hazırlanmış ve 19 Haziran 2012 tarihinde öğretim üyeleri, sanayiciler (TOBB Sektör Meclisleri ve İSO), Bakanlıkların ilgili birimleri ve Sivil Toplum Kuruluşları temsilcilerinden oluşan yaklaşık 200 kişiye gönderilmiştir. Genel değerlendirme, kamu örgütlenmesinden beklentiler, sektörel önceliklendirme, kurumlar tarafından yürütülen proje ve faaliyetlere ilişkin sorular içeren anket kapsamında 163 geri dönüş sağlanmıştır. Katılımcıların % 90'ından fazlası temiz üretim uygulamalarının yaygınlaştırılmasında kamu örgütlenmesinin öncelikli rol oynaması gerektiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde katılımcıların % 88'i, kamu çatısı altında bir Temiz Üretim Merkezi'nin kurulması gerektiğine yönelik bildirimde bulunmuşlardır. Söz konusu anket sonuçlarının temiz üretim/eko-verimlilik alanında önümüzdeki dönem Bakanlığımız tarafından yürütülecek faaliyetlere ve Ulusal Verimlilik Stratejisi oluşturma çalışmalarına önemli bir kaynak oluşturması beklenmektedir.
- VGM tarafından temiz üretime ilişkin olarak yapılması planlanan sektörel önceliklendirme araştırma çalışması öncesinde, bu konudaki mevcut çalışmaların sektörel öncelik açısından karşılaştırmalarının yapılması amacıyla Temmuz 2012'de "Temiz Üretim/Eko-verimlilik Sektörel Önceliklendirme Çalışmalarının Değerlendirilmesi" adlı bir rapor hazırlanmıştır.
- VGM tarafından gıda ürünleri imalatı, tekstil ürünleri imalatı, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, ana metal sanayi ve otomotiv sanayi (motorlu kara taşıtı, treyler ve yarı treyler imalatı) olarak belirlenen sektörlerde gerek sektörel gerekse bölgesel ölçekte; kaynak verimliliği ve atık yoğunluğuna ilişkin mevcut durumu saptamak ve kaynak verimliliğinin artırılması, atık yoğunluğunun düşürülmesi için ihtiyaçları belirlemeyi amaçlayan "Temiz Üretim Mevcut Durum ve İhtiyaç Analizi Araştırma Projesi" başlatılmıştır. Bu araştırma ile seçilen sektörlerde ve bölgesel ölçekte; kaynak verimliliği ve atık yoğunluğuna ilişkin mevcut durumu saptamak ve kaynak verimliliğinin artırılması, atık yoğunluğunun düşürülmesi için ihtiyaçları belirlemek amaçlanmaktadır.
- Temiz Üretim faaliyetlerinde kullanılacak yerli ve yabancı fon/teşvik kaynaklarının tespit edilmesi amacıyla Enerji Verimliliği Mevzuatı, Turquality, Küme Destek Programı, KOSGEB destekleri, banka fonları ile uluslararası alanda benzer konularda yürütülmüş program örnekleri (İrlanda Temiz Üretim Programı, Yeni Zelanda Yalın İşletme Programı, Avusturya-Ecoprofit Programı, ABD-Kirlilik Önleme Hibe Programı, Çin Temiz Üretim Programı ve Fas Temiz Üretim Programı, vb. teşvik programları) incelenmiş ve raporlanmıştır.
- Ulusal Temiz Üretim Merkezlerinin kurulmasına yönelik farklı olası yapılanma modelleri araştırılmış, geliştirilen alternatifler bazında yapılması gereken yasal düzenlemeler, kısıtlar, avantajlar belirlenmiş, bunların derlendiği "Temiz Üretim Merkezinin Kurulmasına İlişkin Alternatifler" adlı bir rapor hazırlanmıştır.
- 2013 Yılı Programında yer alan 140 no'lu tedbir kapsamında, "Türk Sanayisinin Sürdürülebilir Büyümesine ve Uluslararası Rekabet Gücünün Artırılmasına Katkı Sağlayacak Temiz Üretim Uygulamalarının Yaygınlaştırılması" amacıyla hazırlanmakta olan Eko-Verimlilik Programının bilinçlendirme, kapasite geliştirme ve teknik destekler gibi öncelik eksenlerinde 2013 yılı faaliyetlerinin tespit edilmesine yönelik çalışmalar yürütülmüştür.